جمعه 28 آبان 1400 - 22:36

Hidrosiyast, Trkiy hkumtinin “neoosomanl”nn baqa bir istiqamtidir

Siyast, qrar yaratma v qrarlarn qbulu prosesind “broker”in “struktur” zrind hkmranl son illrd Trkiy hakimiyytind cryan edn mhm yanamalardan biridir. Yrdln siyastlr sasn “xs mrkzlidir” v lk .prezidentinin siyasi, thlksizlik, hrbi v iqtisadi baxlarna saslanr

Arannews :Türkiynin xarici siyastinin fundamental yanamas aqressiv realizmdir
Bu kontekstd rdoan hökumtinin müxtlif xarici siyast msllri bard yanamasn “aqressiv realizm” nzriyysi olan “güc” ld etmk, saxlamaq v artrma ölknin xarici siyastinin son hdfi hesab etmk olar. Bel ki, burada beynlxalq münasibtlrd .etik normalara çox da mhl qoyulmamasn dyrlndirmk v thlil etmk olar Türkiy hökumtinin son illrd Aralq dnizinin rqindn Qrbi Asiyaya qdr atd bütün addmlar, müxtlif dövr v bölglrd, Türkiynin milli maraqlarna xidmt etmi olsa da, sözügedn bölglrd htta trfda v dostlarla grginlik v qardurma sviyysini artrmaqla nticlnmidir. Türkiy özünü Osmanl mperatorluunun varisi hesab edir v eyni zamanda, dalm Osmanl mperiyasn dirçltmk bada .olmaqla, çoxsayl mqsdlr güdür
Hl d l Dünya Müharibsind parçalanm Osmanl mperatorluunun xarabalqlarndan çxa bilmyn Türkiy hökumti bu mqsdl siyasi, mdni, iqtisadi v digr sahlrd konkret siyastlr müyyn etmidir. Osmanl mperatorluunu dirçltmk sevdas Türkiynin Qrbi Asiya v Aralq dnizinin rqindki müslman, qonu v srhd ölklrl .problemlrinin çoxunun sas mnbyin çevrilib

Qonularla sfr grginlikdn yüz grginliy qdr
Türkiynin xarici siyastind son on ildn artq dövürd atlan addmlar dalt v nkiaf Partiyasnn qurucu v keçmi üzvlrindn olan, keçmi xarici ilr naziri Professor hmd Davudolu trfindn dstklnn planlardr. Türkiynin son onillikd, konkret olaraq 2011-ci ild Suriya böhran balayandan bu yana atd addmlara nzr saldqda, bu gün aydn olur ki, Türkiynin xarici siyastind Davudolunun prinsiplri, strategiyalar v düünclri hl d davam etdirilir. Yalnz bir halda Türkiy hökumti Davudolunun doktrinalarndan, yni qonularla “sfr grginlik siyasti”ndn knara çxb. Davudolu müxtlif dillr, o cümldn fars dilin trcüm edilmi “Strateji drinlik” adl kitab qlm alb. Davudolunun bu kitabnda vurulanan sas müdda odur ki, Türkiy qonular il heç bir grginlik yaamamal v qonular il sfr grginlikd .olmaldr
Amma, son on ild Türkiy hökumtinin xarici siyasti bu strategiyadan cüzi enil relsdn çxb v bu gün qonular il “yüz .grginlik” adlandrlas bir mqamdadr

ldquo;lisu” bndinin açlmas neoosmançln baqa bir& göstricisidir
noyabrda rdoann itirak il Dcl çay üzrind “lisu 6 bndi”nin açlnn ahidi olduq; bel ki, Türkiy hökumtinin

bu hrktini iki mühüm qonusu olan ran slam Respublikas v raqla Türkiy arasndak grginliyin yeni nümunlrindn biri hesab etmk olar. Ötn illrd lisu bndinin tikintisin, qeyd olunacaq müxtlif sbblr sasn, .hmi ran v raq hökumtlri etiraz ediblr
lisu bndi “GAP” layihsind müyyn edilib v GAP Türkiy hökumtinin hidrosiyasti kontekstind qiymtlndiril bilr. Türkiy hökumti daxili güc nümayi etdirmk v kürdlr nzart etmk üçün hidrosiyastdn istifad edir. Xarici siyast sahsind rdoan hökumtinin hidrosiyastinin daha mühüm funksiyalar var ki, onlarn banda qonu ölklr tzyiq v onlardan güztlr almaq dayanr. Buna sasn, hidrosiyast v bu formatda hyata keçiriln layih v planlar mhz rdoan hökumtinin “neoosmançln” yürütmy .yönlib
lisu bndinin zahird su, knd tsrrüfat v bnd traf razilrd infrastrukturun inkiaf il bal olduu görüns d, übhsiz ki, Türkiy il ran slam Respublikas v raq arasnda siyasi, thlüksizlik v su grginliyinin yeni .formasn yaradacaq
Qeyd etmk lazmdr ki, GAP v ya “Cnub-rqi Anadolu Layihsi” Türkiynin cnub-rqi Anadolu bölgsind geni bnd tikintisini hat edn çoxaxli inkiaf layihsidir. Bel ki, bölgd yaayan (2005-ci il siyahyaalmasna gör) 9 milyon insann hyatn yaxladrmaq üçün davaml inkiaf bhansi il, lakin prinsipc "siyasi" hdflrl balad. Layihnin ümumi dyri 100 milyard türk lirsi v ya txminn (2017-ci ilin mznnsin sasn) 32 milyard dollar tkil edir ki, 2010-cu il qdr bunun .üçd biri hyata keçirilib
Bu layih Frat v Dcl çaylar hövzsind yerln Adyaman, Batman, Diyarbkir, Qaziantp, Kilis, Siirt, anlurfa, Mardin v rnaq daxil olmaqla Mesopotamiyann imalnda, Türkiynin 9 elinin 75.000 kvadrat kilometr razini hat edir. Türkiy hökumti GAP-dan daxili v xarici funksiyalar .olan siyasi v thlüksizlik silah kimi istifad etmy çalr

Corafi mövqe
lisu bndi Türkiynin cnub-rqind, Mardin v rnaq vilaytlri daxilind, Darkeçid hrindn 15 km msafd Dcl çay üzrind tikilmidir. Bndin tikintisin 2006-c ild v Dcl çaynn istiqamtlndirilmsin 2012-ci il avqustun 29-da keçiriln mrasim zaman balanlb v 2014-cü ild baa çatdrlmas planladrlrd. Sonda, 2018-ci ilin fevralnda bu ba verdi. Amma, raqn rsmi v qeyri-rsmi dairlrinin etirazlar sbbindn su qbulu 2019-cu ilin noyabr .ayna qdr txir salnb
Anbar 43 milyard kubmetr su tutumuna malikdir v Atatürk su anbarndan sonra Türkiynin ikinci n böyük su anbardr. Dcl v Frat çaylarnn mnyi Türkiydn balayr v bu sdd Türkiynin GAP layihsi çrçivsind Dcl v Frat çaylar üzrind tikmk niyytind olduu .22 bnddn biridir
Maraqldr ki, Dcl çay trafndak 23,5 milyon halinin cmi 15 %-i Türkiyd, 79 %-i raqda v 6 %-i randa yaayr! Amma, lisu bndinin tikintisi il Dcly gln suyun 56%-i bndin arxasndak gölmçnin v oradan !Türkiynin payna dück

Fsadlar v nticlr

قدرت گرفته از پرتال شمس - ITShams.ir

lisu su bndi, su v traf mühitin qorunmas v milyonlarla insann hyat sviyysinin yaxladrlmas sahsind böyük v blk d sas nailiyyt olsa da, lbtt ki, qonu ölklrd shralamann sürtlnmsi, yerli halinin hüququnun tapdanmas, yerli halinin su haqqna etinaszlq, ran slam Respublikas, raq v Suriyann flora v fauna növlrindki dyiiklr kimi mnfi tsir v :nticlri var ki, aada bu mühüm hallardan bzilrin iar edirik
Su qtl sahsind thdidlr, ekoloji çoxnövlülüyün .1
;itirilmsi, toz böhran v knd tsrrüfat sahsind tnzzül sbb olacaq
Dclnin su haqqnn Türkiy trfindn lv edilmsi rann 25 qrb v mrkzi yaltind .2
toz problemin sbb olacaq v nticd rann traf mühitini Türkiydn asl
;vziyyt salacaq
Bu bndin inas il Dclnin su ehtiyatlarnn 56%-nin ran v raqa daxil olmasnn qars .3
alnacaq, bunun nticsind “Hur l-zim” bataqlnn qaçlmaz ölümünü, su canllarnn mhv olmasn v randa
;böyük ekoloji flakt gözlmliyik
Bu bndin inas il Dcl çaynn su tminatna Türkiy hökumti .4
;trfindn etinaszlq olacaq v nticd raq v Suriyann mrkzi bataqlqlar quruyacaq
Suriya v raqda Dcl v Frat çaylar yaxnlndak 7 milyon hektardan .5
;çox knd tsrrüfat sahsi mhv edilck
Suriya v raqda Mesopotamiya düznliyind milyonlarla hektar knd .6
;tsrrüfat v yaay sahsi dadlacaq, trk edilck v yaay olmayacaq
Külk eroziyas v toz istehsal mrkzlri, raqda ba verck quraqlq v bu .7
.ölkdn qalxan toz randa traf mühitin mhvin sbb olacaq
Qeyd edk ki, Türkiynin Dcl çay üzrind lisu bndini tikmsi beynlxalq hüquqa v beynlxalq çaylarn idar olunmas v istismar il bal .hüquqi qaydalara ziddir

Strategiyalar
Türkiynin su ehtiyatlar siyastinin inkiaf qonu ölklr, xüsusil d ran slam Respublikas üçün traf mühit, knd tsrrüfat v toz-torpaq basmas sahlrind qarsalnmaz fsadlara gtirib çxarr ki, bu da uzunmüddtli perspektivd siyasi v thlüksizlik .sahlrind problem yarada bilr
Türkiy hökumtinin hidrosiyast sahsind txribatç hrktlri v bundan qaynaqlanan nticlrin qarsn almaq üçün, ran slam Respublikas regional güc v Qrbi Asiya ölklrinin tarixi lideri kimi hr hans passiv davrandan qaçaraq aktiv mövqe nümayi etdirmlidir. Bundan lav, slam Respublikas hm regional, hm d beynlxalq sviyyd prinsipial, realist v fal diplomatiyadan istifad etmkl, beynlxalq geosiyasi v ekoloji hüquqlardan faydalanmaqla rann milli maraqlar, tbii v insan resurslarnn regional v beynlxalq sviyyd müdafisi üçün .hidropolitika sahsind davaml model yaratmas zruridir
Türkiynin txribatç hidropolitik siyastindn tsirlnn region ölklri il birlikd slahiyytli beynlxalq mhkm v tribunallara ikayt olunmas Türkiynin .su sahsind ekstremist yanamalarna qar mübariznin baqa bir hll yoludur

قدرت گرفته از پرتال شمس - ITShams.ir